

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра філософії та культурології

06-07-235М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та самостійного вивчення
навчальної дисципліни

«Культурологія та релігієзнавство»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Готельно-ресторанна
справа» спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною
радою з якості ННІ АЗ
Протокол № 10 від 23.01.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення навчальної дисципліни «Культурологія та релігієзнавство» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Готельно-ресторанна справа» спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Мельничук М. С. – Рівне : НУВГП, 2024. – 16 с.

Укладач: Мельничук М. С., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та культурології.

Відповідальний за випуск: Шадюк Т. А., кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії та культурології.

Керівник групи забезпечення спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа»

Конарівська О. Б.

© М. С. Мельничук, 2024
© НУВГП, 2024

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Методичні поради по підготовці до семінарських занять	5
3. Зміст програми навчальної дисципліни	6
4. Теми семінарських занять.....	7
5. Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання...	8
6. Плани семінарських занять.....	9
7. Методи оцінювання знань.....	12
8. Методичне забезпечення.....	14
9. Література	15

1. Вступ

Дисципліна «Культурологія та релігієзнавство» здійснює аналітику культурологічних та релігієзнавчих проблем у фокусі викликів світу метамодерну. Вивчає трансформаційні тенденції ролі та місця релігії, змісту цивілізаційних культурних надбань у духовному житті людства. Здійснює екзегезу ідейної та смислової їх наповненості та впливу на формування національно-етнічних особливостей мультикультурного геопростору. Досліджує полівекторність їх проявів в соціальній різноманітності світу, зокрема культурних сучасних реалій, що сприятиме формуванню відповідного інтелектуального рівня знань здобувачів вищої освіти.

Актуальність. Культурологія та релігієзнавство мають унікальну здатність акумулювати соціально-духовний досвід поколінь і переводити його в особистий досвід кожної людини, розвиваючи її духовне єство, універсальні творчі потенції, служить засобом різнобічного виховання особистості, акумулює продуктивне мислення, збагачує інтуїцію. Навчальна дисципліна «Культурологія та релігієзнавство» дозволяє створити для здобувачів основу для системного уявлення про щодо концептів та явищ людської культури: їх структуру, функції, загальні закони розвитку релігій в сучасному світі, види, форми, специфіку світових та національних релігій. Вивчення даного навчального курсу сприятиме оволодінню здобувачами професійною лексикою, понятійно-категоріальним апаратом у галузі культурології та релігієзнавства, методикою науково-дослідної роботи та навичками критичного осмислення сучасних культурологічних явищ які, в свою чергу, є наслідками трендів та викликів світу метамодерну.

Мета презентованих методичних вказівок – вивчення масштабності таких надбань людської цивілізації як культура та релігія, аналіз структури і взаємодії всіх елементів даних явищ; дослідження поліфонізму проявів у світовій соціальній різноманітності, зокрема в ракурсі культурної практики у трансформаційному процесі культури сьогодення що сприятиме гуманістичній наповненості та толерантності в ракурсі мультикультурного простору.

В процесі опанування навчальної дисципліни здобувач повинен **знати:**

– основні поняття та наукові засади дисципліни,

- закономірності, принципи та методи вивчення трансформаційних аспектів культури та релігії в ракурсі тенденцій сучасності,
- особливості розвитку культурологічної та релігієзнавчої думки в Україні,
- механізми впливу релігійних догматів та культурних процесів на формування общин, суспільств, держав та цивілізацій,
- особливості сучасних інтеграційних регіональних, міжрегіональних, міждержавних культурних процесів на тлі вимог сьогодення;

уміти:

- здійснювати аналіз теоретичних та ідейних аспектів у сфері культурології та релігієзнавства в ракурсі мультикультурних комунікацій;
- експлікувати місце релігії у структурі культурно-історичного комплексу сучасного суспільства;
- визначати роль релігії як явища культури людства у формуванні національної самосвідомості в ракурсі збереження релігійної (національної, етнічної) ідентичності;
- аналізувати місце релігії у духовному житті людства та її вплив на формування особливостей національних та світових культур.

2. Методичні поради по підготовці до семінарських занять:

Практичні семінарські заняття є фундаментом творчої самостійної роботи здобувачів в процесі оволодіння змістом дисципліни «Культурологія та релігієзнавство». Комплексні знання в контексті культурологічних та релігієзнавчих важко засвоїти, не пропустивши через особистісну свідомість. Для вивчення дисципліни необхідна активна праця інтелекту в постійній дотичності з душею, оскільки вона не просто містить концептуальний набір знань, а сфокусована на те, щоб навчити дослідника самостійно здійснювати аналітику й вміти демаркувати особливості культурологічних та релігієзнавчих знань, беручи до уваги їх мультинаповненість.

Осягнувши матеріал прослуханої лекції, здобувач вишу готується до практичного (семінарського) заняття у відповідності до експлікованого плану. Відповідним вагомим аспектом якісної підготовки є опанування понятійно-категоріальним апаратом в ракурсі релігієзнавчої та культурологічної проблематики.

Готуючись до занять здобувач повинен використовувати як базову, так і допоміжну літературу, штудіюючи літературні джерела в ракурсі релігієзнавчих, культурологічних й філософських наукових розвідок.

Для самостійної перевірки засвоєних знань до кожної теми подаються контрольні питання.

Лекційний матеріал, теми першоджерел, тестові завдання можна знайти на навчальній платформі Moodle:

3. Зміст програми навчальної дисципліни Структура навчальної дисципліни для денної форми навчання

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Практ. заняття	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Модуль I				
Сутність культури та її генеза				
Тема 1. Культурологія як навчальна дисципліна.	2	2	10	14
Тема 2. Проблема особистості в ракурсі світової духовної культури	4	4	10	18
Тема 3. Мультикультурність світового простору та України. Релігія в ракурсі культурних трансформацій сьогодення .	2	2	10	14
Модуль II				
Релігія як структурний компонент культури				
Тема 4. Витоки релігії. Національні релігії: історія та сьогодення	2	2	10	14
Тема 5. Світові релігії: Будизм, Християнство; Іслам	4	4	10	18

Тема 6. Новітні та нетрадиційні релігійні культури у світі та в Україні.	2	2	8	12
Усього годин	16	16	58	90

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Теми	Кількість годин
1.	Культурологія як навчальна дисципліна.	2
2.	Проблема особистості та її трансформації в ракурсі світової духовної культури	4
3.	Мультикультурність світового простору та України. Релігія в ракурсі культурних трансформацій сьогодення .	2
4.	Витоки релігії. Національні релігії: історія та сьогодення	2
5.	Світові релігії: Будизм, Християнство; Іслам	4
6.	Новітні та нетрадиційні релігійні культури у світі та в Україні.	2
	Разом	16

Самостійна робота студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Місце культурології у структурі сучасного соціогуманітарного знання.	10
2.	Зміст концептуальних засад семіотичного дослідження духовного як явища світової культури людства.	10
3.	Сучасний погляд релігієзнавчої науки на трансформаційні тенденції культури сьогодення.	10
4.	Літературні містично-релігійні джерела Стародавньої Індії, Китаю та Японії.	10

5.	Різноманітність гілок в Будизмі та Ісламі.	10
6.	Причини зацікавленості людей стати учасником радикального релігійного угруповування.	8
	Разом	58

5. Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Практ. з.	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Модуль I				
Сутність культури та її генеза				
Тема 1. Культурологія як навчальна дисципліна.	1	2	10	13
Тема 2. Проблема особистості та її трансформації в ракурсі світової духовної культури			20	10
Тема 3. Мультикультурність світового простору та України. Релігія в ракурсі культурних трансформацій сьогодення .		2	10	22
Модуль II				
Релігія як структурний компонент культури				
Тема 4. Витоки релігії. Національні релігії: історія та сьогодення		2	10	23
Тема 5. Світові релігії: Будизм, Християнство; Іслам	1	2	20	10

Тема 6. Новітні та нетрадиційні релігійні культури у світі та в Україні.		2	8	12
Усього годин	2	10	78	90

6. Плани семінарських занять

МОДУЛЬ 1. СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ ТА ЇЇ ГЕНЕЗА

Тема 1. Культурологія як навчальна дисципліна. Генеза культури.

Основні категорії і поняття: культура, природа, архетип, артефакт, синкретизм, контркультура, масова культура, елітарна культура. матеріальна культура, духовна культура.

План

1. Поняття культури. Функції культури.
2. Морфологія і типологія культури: поняття про галузь культури, тип культури, вид культури, форму культури.
3. Міждисциплінарність як фундаментальна ознака культурології.
4. Основні завдання культурології.
5. Місце культурології у структурі сучасного соціогуманітарного знання.

Контрольні питання

1. В чому проявляються основні функції культури?
2. Які є типи та види культури?
3. Здійснити аналітику поняття «Художня картина світу».
4. Як проявляються основні завдання культурології.
5. Спробувати проаналізувати та розглянути призначення та функції культурології.

Тема 2. Проблема особистості та її трансформації в ракурсі світової духовної культури.

Основні поняття і категорії: світогляд, індивідуальна культура, цінність, людина, особистість, класицизм, ренесанс, романтизм.

План

1. Проблема особистості як культурологічно-філософська проблема.
2. Сутність духовного та його місце та роль у світовій культурній практиці.
3. Особистість в розрізі історичних культурних трансформацій.

Контрольні питання

1. Що таке особистість?
2. В чому особливість транскрипції «духовного»?
3. В чому проявляється трансформація особистості в контексті культурно-історичних видозмін

Тема 3. Релігія як проблема в ракурсі постмодернізаційних тенденцій мультикультурності світового простору та України.

Основні поняття і категорії: релігія, апологетика, деномінація, окультизм, езотерика.

План

1. Сутність релігії та її соціальні витоки.
2. Релігійна свідомість. сутність релігії як соціально-історичного феномену.
3. Сучасний погляд релігієзнавчої науки на трансформаційні тенденції культури сьогодення
4. Зміст концептуальних засад семіотичного дослідження сакрального.

Контрольні питання

1. Як культурологія розглядає релігію як явище світової культури?
2. Що маємо на увазі говорячи щодо релігійної свідомості?
3. Яке місце релігії в сучасних трансформаційних процесах?
4. Проаналізувати місце сакрального в контексті культури сьогодення?

МОДУЛЬ 2. РЕЛІГІЯ ЯК СТРУКТУРНИЙ КОМПОНЕНТ КУЛЬТУРИ

Тема 4. Національні релігії: історія та сьогодення

Основні поняття і категорії: індуїзм, конфуціанство, даосизм, синтоїзм, іудаїзм.

План

1. Особливості визначення поняття «національні релігії» та характеристика його сутності та змісту у релігієзнавстві.

2. Поняття як державно-народісна релігія та національна релігія.
3. Іудаїзм. Особливості віровчення та культу. Хасидизм, як містичне відгалуження в Іудаїзмі.
4. Конфуціанство як морально-етичне вчення.
5. Даосизм, як відображення традиційних вірувань Китаю.
6. Особливості віровчення та культу в Індуїзмі. Особливості ведичної літератури.

Контрольні питання

1. В чому полягає визначення поняття «національні релігії» ?
2. Яка відмінність в осмисленні понять : державно-народісна релігія та національна релігія?
3. Які особливості культу в Іудаїзмі?
4. Які ми знаємо літературні культові джерела Стародавнього Сходу?
5. В чому спостерігається філософська наповненість в культурі Синотоїзму та Даосизму?

Тема 5. Світові релігії: Будизм, Християнство; Іслам

Основні поняття і категорії: Будда, нірвана, Тіпітака, тантра, Коран, десять заповідей, катехізис.

План

1. Транскрипція поняття світові релігії..
2. Особливості віровчення та культу в буддизмі.
3. Християнство, та його історично-соціальні передумови.
4. Основні напрямки християнства: зміст та ідейна сутність.
5. Біблія як сакральна константа християн та пам'ятка культури.
6. Ісламу: особливості віровчення та культу. Різноманітність гілок в Ісламі.
7. Коран, як священне писання мусульман.

Контрольні питання

1. Що ми включаємо в поняття "світові релігії"?
2. Які особливості віровчення в будизмі?
3. Що таке "чотири благородні істини"?
4. Які ми знаємо напрямки в християнстві.
5. Що означає "Іслам" й які особливості віровчення мусульман?

Тема 6. Новітні та нетрадиційні релігійні культу у світі та в Україні.

Основні поняття і категорії: неорелігії, Бхагават Гіта, вчення Шрі Чайтань, Велесова книга, Рун Віра, Аль Азіф, сектанство.

План

1. Неорелігії як явище суспільства постмодерну.
2. Передумови виникнення новітньої релігійних рухів в розрізі сьогодення.
3. Товариство свідомості Крішни у світі та в Україні.
4. Аум Сінрікьо: релігія чи екстримізм
5. Сатанізм як явище. Сатанинські секти.

Контрольні питання

1. Як ми розуміємо поняття неорелігії та неокульту?
2. Які передумови виникнення неокультурів та які можливі причини, на вашу думку, зацікавленості в них сучасних цивілізованих людей?
3. Що таке наукологічні культу?
4. Основна мета релігійно-проповідницької діяльності Муна Сон Мьомона?
5. В чому основна суть сатанинського вчення Антонуана Шандора Ла Вея?

7. Методи оцінювання знань

Поточна форма контролю включає в себе наступні форми робіт та оціночні бали за їх виконання

№ п.п	Види навчальної діяльності	Оціночні бали
	Відвідування практичних занять	1 б. за 1 заняття
	Підготовка письмового есе по проблемі	4 б.
	Доповідь на семінарському занятті	2-4б. за 1 виступ
	Участь у дискусії під час семінарського заняття	0,5-1 б. за 1 заняття
	Підготовка конспекту першоджерел і використання його у відповіді	2 б.
	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції	3 б.
	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції	5 б.

	в іншому вузі	
	Участь у конкурсі студентських наукових робіт	2 б.
	Участь у олімпіаді з філософії	2 б.
	Призове місце в олімпіаді, конкурсі есе чи конференції	5 б.
	Підготовка мультимедійної презентації	5 б.
	Участь у громадських заходах, приурочених етичній тематиці сьогодення	3 б.
	Участь у роботі студентського наукового Філософського гуртка	5 б.
	За якісне ставлення до вивчення дисципліни	1 – 3 б.

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Поточне опитування та СРС								Залік	Сума
T 1	T 2	T3	МК 1	T4	T5	T6	МК 2	40	100
10	10	10	20	10	10	10	20		

*Залік у тестовій формі складається за умови скасування модульних контролів МК1 і МК2.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90-100	Відмінно	зараховано
82-89	Добре	зараховано
74-81		
64-73	задовільно	зараховано
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного	не зараховано з можливістю повторного

	складання	складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Методичне забезпечення

1. 06-07-54S Мельничук, М. С. (2023) Силабус навчальної дисципліни «Культурологія та релігієзнавство» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Готельно-ресторанна справа» спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» денної форми навчання. <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/26105>
2. 06-07-210M Мельничук, М. С. (2023) Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення навчальної дисципліни «Релігієзнавство» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Креативна та цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія» денної та заочної форми навчання. <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/28077>
3. 06-07-58S Мельничук, М. С. (2023) Силабус навчальної дисципліни «Теорія та історія мистецтва» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Креативна та цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія» денної форми навчання. [Силабус] <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/27062>
4. 06-07-170 Мельничук, М. С. (2020) Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення навчальної дисципліни «Сакральне мистецтво» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмами «Міжнародні культурні зв'язки та міжкультурні комунікації», «Креативна та цифрова культура» спеціальності 031 «Релігієзнавство» та 034 «Культурологія» денної форми навчання. [Методичне забезпечення] <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/17638>

9. Література

Базова

1. Багацький В. В., Кормич Л. І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ ст. : навч. посіб. К. : Кондор, 2017.
2. Європейська та українська культура в нарисах : навч. посібник / ред. І. З. Цехмістро та ін. Київ : ЦНЛ, 2018. 320 с.
3. Мельничук М. С. Антихристиянські та сатанинські мотиви у формуванні ідейного стрижня «металічної» музики: релігієзнавчо-мистецтвознавчий аналіз. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка, 2016. Вип. 1(82). С. 81–84. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/15027/>
4. Мельничук М. С. Екзегнеза фантазії в ракурсі витоків релігійного мистецтва. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка, 2018. Вип. 1(84). С. 60–63. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/15028/>
5. Степовик Д. Історія української ікони Х – ХХ століть / 3-є вид., Стереотип. К. : Либідь, 2016. 440 с.
6. Melnychuk Maksym. Culturological And Philosophical Explication Of The Place And Role Of Religion In Terms Of Computerization Of The Modern World. The XXXII International Scientific and Practical Conference «*Modern development of science and the latest perspectives*», August 16 – 19, 2022, Vancouver, Canada. P. 286–289.
7. Melnychuk Maksym. Exegesis Of Cyberculture From The Perspective Of The Requirements Of The Tendencies Of The Neoreligiized Metamodern World. *Вісник ЖДУ імені Івана Франка*. Випуск 2(92). Філософські науки. Житомир : вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2022. С. 23–32.
8. Melnichuk M. Philosophical And Pedagogical Understanding Of Mythological Approaches Of Theomachia In Video Games As Liter / Zaluzhna A., Zoshchuk N., Koberska T., Kovtun O. *Modern Science–Moderni Veda*. Praha, Ceska republika, Nemoros, 2022. # 3. P. 149–158.
9. Melnichuk M. Gameplay and its semantic content in the perspective of metamodern cyberculture. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Серія: Філософські науки. 2023. Вип. 2 (94). С. 119–129.

Допоміжна

1. Аверінцев С. С. Софія-логос : словник. К. : Дух і літера, 2013. 636 с.
2. Людина у світі духовної культури: збірник тез II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (17 травня 2017 р., м. Рівне. Рівне : НУВГП, 2017. 158 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/6317/>
3. Мельничук М. С. Геопросторовий аспект культури у фокусі реалій сьогодення. *Туризм: наука, освіта, практика. 2023* : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції НУВГП (м. Рівне, 20 квітня 2023 р.) / Редкол.: проф. Мошинський В. С. (голов. ред.) та ін., 2023. С. 143–146.
4. Мельничук М. С. Культурна архітектоніка як стрижневий елемент ритуалізації в геопросторі християнства: культурологічно-філософська транскрипція. *Гуманітарний часопис*. 2017. № 3-4. С. 95–100. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/15029>
5. Мельничук М. С., Світайло Л. Д., Слюсар В. М. Філософія : навчально-методичний посібник для студентів. Рівне, 2012. 270 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/4754>
6. Melnychuk M. Suggestive component of the symbolism of sacred architecture in christian cult (article). *Modern Science – Moderni Veda*. Praha. Ceska republika, Nemoros. 2019. # 4. P. 108–115.(Index Copernicus).URL: <https://www.elibrary.ua/contents.asp?id=42734445>
7. Melnychuk M. Extrapolation of Traditional Constructions of the Cultural Art of Catholicism in the Context of Symbolic Content (article). *Norwegian Journal of development of the International Science*, № 39/2020. Vol 4. P.43–47 (Index Copernicus) URL: http://nor-ijournal.com/wp-content/uploads/2020/09/NJD_39_4.pdf
8. Melnichuk M. The Paradox Of Cyberculture. The 22th International scientific and practical conference «*Modern theories and improvement of world methods*» (June 06–09, 2023) Helsinki, Finland. International Science Group. 2023. P. 75–78.